

Raznoterosti.

Nāše slike.

1. **Kip dr. Ljudevita Gaja** na spomeniku v Krapini (str. 531) je delo izvrstnega hrvaškega kiparja Rendića. Proizvodi tega umetnika so vredni, da jih spozna slovensko občinstvo. Ako bomo le mogli, objavili bomo še kako sliko njegovih del.

2. **Idrija okoli l. 1850.** (Str. 537). Idrija se je v novejšem času mnogo premenila, pa tudi povečala. Gledé na naš napis bi bilo resničneje reči: »pred l. 1850.« Na tej sliki je zlasti zanimiva nekdanja podoba »lenštata«, t. j. onega kraja, kjer se na »grabljah« ustavlja in lovi priplavljeni les. O tem povemo kaj več v prihodnjem letniku.

3. **Svetišče sv. Romedija.** (Str. 553). Dobri naš prijatelj g. A. J. je preskrbel sliko od prijaznega nam ga. Ivana Račiglerja, kateheta, kateremu bodi za to srčna hvala.

4. **Pri selskem zdravniku.** (Str. 561). Ne vem, kdo je bil; morebiti uprav naš Jurče. Zbog je bolel; jokal je ter jokal, da ga mati ni mogla utolažiti. »Pa greva h kovaču Štefanu, on zna pomagati.« Gresta. Kaj menite, kaj zna kovač Štefan? S kladivom udriha po železu, da leté iskre; konja podkuje, ako bi hotel tudi vse obreati; zdraviti zna živino in ljudi, »ordinira« v kovačnici, ali v hlevu; kadar je treba, seže z nekimi klesčami (pa ne, da bi bile kovaške!) v usta, tje med čeljusti: malo nekaj zahrešči, Štefan se posmeje in nekaj smukne na dan, kakor bi žebelček potegnil. Tako zna kovač Štefan, selski zdravnik. In računati neče nič: če mu pokažeš nekaj kebrov, odvrne ti: »Kaj bi tisto! Saj je dosti, da te boli.« Če mu pa očka prinesó kaj v steklenici ali v ruti, tedaj se ne brani. (Slika je kupljena od Ant. Pusteta v Solnogradu.)

5. **Državnozborna palača na Dunaju.** (Str. 569). Naj poznajo naši čitatelji ono poslopje, v katerem odločujejo naši poslanci usodo naše avstrijske polovice!

Torka ali Torklja, slovenska klotho. Po mestih še živi praznoverstvo, da je petek nesrečen dan. Ali je to v kaki zvezi z grmansko boginjo Freyo, kateri je bil posvečen petek, ne razmotravam, saj je krščanskemu narodu petek svet dan. Drug dan pa je zapisan med narodom v črnih bukvah, in ta je torek. Kamničanom je sicer torek najsrečnejši dan: saj so šli zanj cesarja prosit, ko so videli, koliko sreče donaša ponedeljek Kranjcem. Neka vrsta ljudi pa mi pritrjuje v tem, vrsta »najsrečnejših ljudi« na svetu: neveste in ženini. Ti se namreč branijo na vse kriplje, da bi ne bilo poroke v torek. Kje pa je vzrok temu strašilu? Na Gorenjskem sem slišal ta-le vzrok: »V torkih se ženijo

konjedirci.« Prazen vzrok. Mar nimajo konjedirke zaupanja pri bolnikih? Na kranjsko-štajerski meji sem čul drug vzrok: »V torek se ženijo beriči.« Zopet prazen vzrok. Ako bi ne bili beriči pošteni možje, bili bi kmalu ob službo. To samó kaže, kako je nekdanje ljudstvo sovražilo beriče. »Ni navada« izgovarjajo se drugi, kakor neki »orgljač«, češ, da še nikdar ni videl poroke v torek. A zajček tiči pod drugim grmom; drug vzrok mora biti temu tatmanu nevest in ženinov.

Ko je bil v ponedeljek praznik, mislil je župnik, da bode poroka izklicanega para v torek, prvi delavni dan v tednu. Toda starikasti ženin (Kovačkov Jožca) se je branil na vso moč, rekoč: »V torek pa že ne bo poroke! Torklja prinese zakonu nesrečo.« »Kdo prinese nesrečo«, vpraša župnik? »Torklja«, odgovori mož. To je torej pravi vzrok, ki še živi med narodom in sega v poganske čase. Da bi zvedel več o Torklji, poprašam nalašč ostarelelega moža, ki ni znal brati in torej ni tega pobral iz knjige.

»Ali veste vi, kaj je Torklja?« Na to mi mož odgovori: »Pri nas smo imeli staro gostjo, ki je že zdavnaj umrla; ta je nam, otrokom rekla: Če se v soboto zvečer motoz ne dene z vretena, pride po noči Torka in prede dalje. Zato sem poslušal po noči, ali pride res Torka prest, pa je ni bilo.«

Sedaj mi je jasno, da je Torka ali Torklja bajeslovno bitje iz poganskega časa.

Stari Grki so poznali tri Parke: Klotho, Lachesis in Atropos. Jedna iz med njih (Klotho) je predla življenja nit, druga (Lachesis) je nit merila in odločevala, koliko naj je dolga, tretja (Atropos) pa jo je odrezovala. Torka je torej slovenska Klotho. Zakaj pa se imenuje ravno Torka ali Torklja? Morebiti zato, ker ji je bil torek posvečen, kakor petek boginji Freyi pri Germanih. Zanimivo bi bilo pozvediti, če se nahajata tudi Lachesis in Atropos v slovenskem bajeslovju.

Ta vzrok mislim je pravi, da se ženini in neveste tako bojé torka. Ne bojé se torka, marveč usodepolne Torklje ali Torke. Ta vzrok sem zasledil v čemšeniški župniji. In kaj bi pomenila beseda Torkar?

M. Lazar.

General-Karte von Krain. Nach amtlichen Materialien mit Markirung der Bezirks-Hauptmannschaften und Steuerbezirke. Laibach. Commissionsverlag von Ig. v. Kleinmayr & Fed. Bamberg. Cena 80 kr., po pošti 83 kr. Škoda, da so imena samo nemška. Take bi dandanes, ko se zavedamo svojega rodú in imena, ne smele biti več karte.

O bitvi pri Custozzi dodamo k popisu in sliki v štev. 6. t. l. te-le vrstice iz ljubljanskega uradnega lista z dné 7. julija 1866: »... Sedaj se je dogodil znamenit, ganljiv prizor. Vojaški kapelan Zic je stopil v ornatu pred vrsto obeh bataljonov, kratko nagovoril vojake, in razprostrl blagoslavljaóe roke nad četami, deleč jim odvezo.«

Izdaje in urejuje dr. Fr. Lampe.

Tiska »Katoliška Tiskarna«.

